

7. Hevko I. (2016) Methodological approaches to the study of professionalism teacher. *Basic Trends in Public Sector: Monograph*. The Academy of Management and Administration in Opole. Opole, 88–98.
8. Kutsak L. (2015) *Formation of professional competence of future teachers of technologies by means of network communications*. (PhD dissertation) Theses. Vinnytsia: Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskiy (in Ukraine).
9. Kutsak L. (2010) Purchase professional competence at the students of machine-bulding specialities of higher educational institutions / *Problems and Prospects of the Development of National Liberal-& Engineering Elite*, 26(30), 153-161.
10. Hevko I. (2017) Development of the concept of research of formation of the professionalism bases of future teachers of tehnologies. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 8(16). 24-29 Retrieved 27/03/2019 from: http://journals.urau.ua/sr_edu/article/view/109092/104333

BONDAR Natalia,

Associate Professor of General Technical Disciplines and Drawing Technical Department,
T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium"

DROZDENKO Natalya,

Seniora Lecturer of General Technical Disciplines and Drawing Technical Department,
T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium"

THE STRUCTURE OF THE COMPETENCE FOR THE FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGY-BASED SPECIALIZED EDUCATION

Abstract. Introduction. *The fundamental part of the educational reform in Ukraine is the formation of the competence for the future teachers. The Ukrainian integration into the European educational system offers considerable potential for the teachers: experience sharing, innovative ideas adoption etc. At the same time, this leads to much higher education requirements for the modern teachers due to the formation of the new educational objectives and social-economic conditions in the country. In our opinion, it is essential to reassess the structure of the competence for the future teachers of technology-based education meeting the demands of the society and the job market.*

The purpose of the article is the structure analyses of the competence for the future teachers of technology-based specialized education in the process of education reforming and following the public interests.

Results. The competence for the future teachers of technology-based specialized education includes both key and basic competences. Motivational values, information, communication, cultural attitudes, creativity and self-awareness are the key competences.

The innovative changes in the education and society in Ukraine provide the necessary conditions for the key competence reinvention. For example, the motivational

values competence should take to account the transition to a humanism and democratization in education. The informational competence involves skills in using all possible IC means of information in the increasing information flow. Within the cultural competence it is very important to have the balance between the cultural awareness and supporting national identity.

Originality. The scientific novelty is the proving the possibility of the rethinking of the essence of the key and basic competence for the future teachers of technology-based specialized education due to the public demands. The importance of this research is obvious.

Conclusion. The competences are changeable. They possess a mobile structure. They depend on the social requirements, educational objectives, personal self-determination in society. The issues of the contest, determination, form, criteria of the competence for the future teachers of technology-based specialized education require revision and further development.

Keywords: *professional competence; professional competence structure; competences; teacher of technologies; competentitive approach.*

*Одержано редакцією 29.01.2019
Прийнято до публікації 02.02.2019*

DOI 10.31651/2524-2660-2019-1-160-164

ORCID 0000-0001-6182-9267

БОРЗЕНКО Олександра Павлівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
e-mail: saphochka1@gmail.com

УДК 811.1:378.147

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуті питання удосконалення професійної компетентності викладача іноземної мови. З'ясовано, що сучасний розвиток процесів глобалізації висунув нові вимоги до професійної компетентності викладача іноземної мови. Наголошується на важливості й необхідності удосконалення викладачами знань, практичних умінь, навичок у своїй педагогічній діяльності, що сьогодні потребує від викладача самовизначення, самоорганізації, саморозвитку, педагогічної спрямованості. Визначено, що удосконалення професійної компетентності викладача суттєво надає нові можливості для

організації навчального процесу, розширює та урізноманітнює наукову, технічну, методичну, соціальну інформацію для перебудови самого навчального процесу та його контролю. Зазначено, що викладач іноземної мови зобов'язаний постійно вдосконалювати свій професіоналізм, спрямований не тільки на розвиток іноземної комунікативної компетентності, а також для використання сучасних підходів та інноваційних технологій, здійснювання процесу викладання іноземної мови комп'ютерними, дистанційними навчальними програмами, сучасними електронними джерелами інформації, новими

технічними засобами, тобто удосконалення професійної компетентності викладача є результатом його інноваційної педагогічної діяльності. Зроблений аналіз поглядів деяких науковців дає можливість зробити висновок, що проблема удосконалення професійної компетентності викладача іноземної мови є актуальною та досліджується науковцями, педагогами, психологами, соціологами багатьох країн світу.

Ключові слова: викладач; іноземна мова; удосконалення; педагогічна діяльність; професійна компетентність/

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси створили нові умови та висунули нові вимоги до професійної педагогічної діяльності викладача, зокрема викладача іноземної мови. Суспільний обов'язок вимагає від викладача постійного удосконалення своєї професійної компетентності, яка зумовлена поєднанням та збільшенням сукупності обсягу знань, умінь, навичок не тільки з методики викладання іноземної мови, а також у використанні нових педагогічних технологій та їх технічних засобів.

Відомий польський вчений Б. Суходольський наголошує, що «швидкість технологічних змін покладає обов'язки на кожного працівника безупинно оновлювати свою базу підготовки...» [1, с. 61], а науковець Дж. Хекман, – що знання є результатом навчання, а навички, освоєні в дитинстві, впливають на подальше навчання та досягнення [2, с. 1-34].

Аналіз досліджень. Проблемою теоретичного обґрунтування, пошуком інноваційних шляхів розвитку та удосконалення професійної компетентності викладачів займалися багато вітчизняних та зарубіжних науковців (Т. Вахруцева, А. Дистервег, І. Дичківська, А. Довгань, М. Дудзікова, І. Зязюн, Р. Квасніца, Д. Лаєнз, В. Лозова, С. Ніколаєва, А. Пуховська, Б. Суходольський А. Харріс та ін.). Вчені наголошують, що педагогічна компетентність викладача є найвищим рівнем педагогічної діяльності, що виявляється в постійному вдосконаленні педагогічного самовизначення, самоорганізації, самореалізації, творчої активності. Визначено, що в глобалізованому та інформатизованому суспільстві для успішної реалізації своєї професійної ролі, викладачу вищого навчального закладу необхідно забезпечувати особистісний постійний професійний розвиток [3, с. 155, 160].

Самореалізацію особистості викладача досліджували провідні вчені – Г. Бал,

Б. Гершунський, І. Зязюн та ін., які відносять ці питання до найважливіших в удосконаленні професійної компетентності та вказали на творчу сторону цього процесу.

Польська науковець М. Дудзікова звертає увагу, що на удосконалення професійної компетентності та професійного успіху викладача впливають його особисті властивості, як він бачить мету, цілі навчання. У своєму дослідженні вона виділяє теоретичні та методичні компетентності [4]. А Р. Квасніца наголошує, що різноманітність необхідних компетентностей для викладача дуже важлива, тому професійна підготовка та перепідготовка має складатися з педагогічного комплексу постійної «допомоги викладачу в його розвитку» [5, с. 11].

Британський педагог А. Харріс вважає, що цілеспрямований процес професійного самовдосконалення викладача – це ключовий чинник удосконалення навчального процесу та досягнення якіснішого його результату [6, с. 237].

Аналіз наукових досліджень і публікацій показує, що поняття професійної компетентності викладача іноземної мови та її удосконалення трактується вченими по-різному та доповнюють одне одного.

Мета статті. Висвітлити особливості удосконалення професійної компетентності викладача іноземної мови у своїй педагогічній діяльності в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Головним критерієм професійної компетентності особистості є її здатність набуття необхідних, найважливіших, ключових підходів до подальшого професійного розвитку протягом усього життя.

«Компетентність (лат. *competens* – відповідність, здатність) – психолого-соціальна якість, котра означає силу й упевненість, джерелом яких є відчуття власної успішності та корисності. Компетентність сприяє усвідомленню особистісної власної здатності ефективно взаємодіяти з оточенням» [7, с. 114].

Професійна компетентність викладача іноземної мови передбачає поєднання знань із педагогіки, психології, методики викладання іноземної мови, дидактики, лінгвістики у використанні різноманітних сучасних інноваційних технологій та їх технічних засобів. На професійне удосконалення викладача впливають властивості його особистості, загальна та професійна компетентність. Від них за-

лежить, як розуміє викладач цілі навчання та виховання, як використовує набуті знання, створюючи відповідні умови для навчання студентів.

Сьогодення потребує від викладача іноземної мови педагогічної спрямованості, самовизначення, самоорганізації, творчості, ініціативи, професійної мобільності, здатності до професійного саморозвитку та самовдосконалення, володінням широкого спектра методичного арсеналу, глибокого знання мови яку він викладає. Мистецтво володіння іноземною мовою потребує постійних тренувань, а також роботи над собою, тобто від його педагогічної майстерності залежить рівень знань іноземної мови, який отримають студенти. Тому викладачеві іноземної мови вищого навчального закладу висувуються нові значні уваги до його розвитку мотивації професіоналізму та самовдосконаленню [3, с. 152].

Вимога мотивування удосконалення професійної компетенції викладача забезпечує особистісне зорієнтований підхід до розв'язання проблем його педагогічної діяльності. Так, Абрагам Маслоу стверджував про необхідність вивчення людини як єдиного, унікального, організованого цілого. Тому мотивація впливає на людину загалом, а не тільки на окремі частини організму або прояви поведінки. Маслоу вважав, що люди мотивовані для пошуку особистих цілей, і це робить життя значним та осмисленим [8, с. 130].

Мотивація удосконалення професійної компетентності викладача іноземної мови представляє цілий комплекс мотивів, який залежить від його індивідуальних особливостей, віку, педагогічного досвіду, стажу роботи на посаді, посадового статусу тощо.

Мотивація удосконалення професійної кваліфікації викладача як одна з форм самоактуалізації особистості найбільше пов'язана з психічним здоров'ям викладача, рівнем задоволення роботою та оволодінням засобами вдосконалення професійної компетентності (самовизначення, саморозвиток, самовираження) [8, с. 135].

Удосконалення професійної компетентності викладача є «прагнення до самоактуалізації, що розуміється як безперервна реалізація можливостей, здібностей, талантів, визнання первинної природи,

як невтомне прагнення до єдності, інтеграції або внутрішньої синергії особистості» [9, с. 49].

Розвиток професійної діяльності викладача іноземної мови відбувається в процесі постійного осмислення, аналізу власної діяльності та визначення шляхів вдосконалення своїх умінь. Професіоналізм потребує якостей, які забезпечують його мобільність, особисту відповідальність за власний безперервний професійний розвиток, творчий характер практичної діяльності, який сприяє підвищенню рівня його культури іншомовного спілкування та вимагає враховувати етнокультурний досвід, а також пізнання та осмислення процесів взаємодії культур та народів [10, с. 24].

Викладач удосконалює свою кваліфікацію завдяки планової підготовки (підвищення кваліфікації) в інститутах підвищення кваліфікації та удосконалення (післядипломної освіти, мета якої полягає у підтримці професійного розвитку викладача на рівні сучасних вимог, формуванні його інноваційної здатності). Система професійної педагогічної освіти знаходиться в постійному пошуку шляхів підвищення професіоналізму та якісної підготовки викладача іноземної мови. Основні механізми підвищення якості професіонального удосконалення – це введення процесу оновлення сертифікації; удосконалення програми неперервного професійного розвитку викладача; введення нових стандартів оцінювання; розробка алгоритму співпраці між викладачем та студентом; інтеграція досліджень у сфері неперервного професійного розвитку викладача, стимулювання впровадження нових інфотехнологій у процес його підготовки та перепідготовки [3, с. 154].

Оволодіння цими механізмами означає зрілість викладача у професійно-педагогічній діяльності. Для успішного виконання своїх функцій викладач має бути організатором, оратором, аналітиком, психологом, високо компетентним фахівцем у своїй галузі; ерудитом в інших галузях знань та вмінь, використовуючи різні способи розвитку мислення для стимулювання слухачів до самостійної, творчої, пізнавальної діяльності; формувати навички самоосвіти, самоаналізу професійної діяльності; організувати та супроводжувати курс, що викладається, знати предмет викладання; здійсню-

вати розробку та написання наукових, навчально-методичних посібників, підручників, дистанційних курсів [11, с. 14], застосовувати інноваційні технічні засоби навчання, комп'ютерні програми та Інтернет. Створення дистанційних курсів для вивчення іноземної мови потребує від викладача не тільки вільного володіння навчальним предметом, а й наявності спеціальних знань у галузі сучасних інформаційних технологій [12, с. 15].

Сучасне суспільство перед освітою ставить нові вимоги, які забезпечили б безперервність процесу удосконалення професійної компетентності викладача іноземної мови. Професійне самовдосконалення збагачує викладача як інтелектуально, так і культурно. Ці особистісні зміни дають можливості для кращого оволодіння професією, розвитку високого рівня організованості педагогічної діяльності, що є основним показником удосконалення навчального процесу. Тому треба зазначити, що дослідження удосконалення професійної компетентності викладача іноземної мови надає можливість виявити особливості розвитку професіоналізму особистості викладача, формування значущих якостей та певних навичок, які дозволяють розкрити можливості, ресурси для вдосконалення професійної майстерності, поліпшення якості педагогічної діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження, узагальнюючи науково-методичні джерела, дозволило зробити висновки щодо особливостей удосконалення професійної компетентності викладача іноземної мови в педагогічній діяльності.

1. Вибір ефективних методів і способів удосконалення, знаходячи свій вияв у самоосвітній і самовиховній діяльності, що проявляється у поглибленні педагогічних знань та володінням достатнім і високим рівнем педагогічної компетентності.

2. Розвиток і саморозвиток окремих рис своєї особистості.

3. Вплив індивідуально-психологічних відмінностей на мотивацію інноваційної діяльності.

4. Творчий пошук, впровадження і реалізація професійних інноваційних методів, прийомів, форм, способів при викладанні іноземної мови.

5. Інтерес до підвищення кваліфікації. Викладач удосконалює свою кваліфікацію в інститутах підвищення кваліфікації та удосконалення.

6. Уміння розраховувати, оцінювати результати педагогічної діяльності.

7. Уміння ставити перед собою цілі і працювати над їх досягненням, бажання та прагнення бути компетентним сучасним викладачем, організатором, вихователем.

8. Сьогодення вимагає від викладача іноземної мови ефективної інноваційної професійної діяльності більш досконалого рівня та формування цілісного образу педагога, тобто постійно вчитися та вдосконалювати свою майстерність, набувати професійного досвіду.

Дослідження не вичерпує всіх аспектів даної проблеми. Треба зазначити, що аналіз сучасної наукової педагогічної літератури повинен відбуватися систематично, постійно. Систематична робота значно підвищить рівень компетентності викладача іноземної мови, а планування роботи з науковою літературою, вивчення досвіду закордонних авторів, контроль педагогічної діяльності здійнять перевірку власної діяльності, внесуть зміни у професійну діяльність викладача.

Список бібліографічних посилань

1. Suchodolski B. Lifelong Education-Some Philosophical Aspects. *Foundations of Lifelong Education*. 1976. P. 60-62.
2. Heckman J. The supply side of the race between demand and supply: Policies to foster skill in the modern economic. *De Economist*. 2003. № 151(1). P. 1-34.
3. Borzenko O. P. Professional development and creation of the personal image of the modern foreign language teacher. *Professional competency of modern specialist: means of formation, development and improvement* : monograph. Warsaw : BMT Eridia Sp. z. o. o., 2018. P. 150-162.
4. Dudzikova M. Program kształcenia pedagogicznego studentow na UAM (przedmiot : Pedagogika). *Nowe koncepcje psychologiczno-pedagogicznego kształcenia nauczycieli w szkołach wyższych*. Lublin, 1993.
5. Kwasnica R. Wprowadzenie do myślenia o wspomadaniu nauczycieli w rozwoju. [w:] *Studia Pedagogiczne*, LXI. «Z zagadnień pedeutologii i kształcenia nauczycieli» / pod. red. H. Kwiatkowskiej i T. Lewowickiego. Warszawa, 1995.
6. Сбруева А. А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті pp. XX – початок XXI ст.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 2005.
7. Соціолого-педагогічний словник / за ред.: В. В. Радуга. Київ : Екс Об, 2004. 304 с.
8. Кальницька К. Мотивація професійного розвитку педагога. *Освіта і управління*. 1997. Т. 1, ч. 4. С. 130-140.
9. Маслоу А. Психология бытия. Киев, 1997.

10. Borzenko O. P. Features of professional development of foreign language teacher in the system of higher pedagogical education. *Modern Tendencies in the Pedagogical Science of Ukraine and Israel: the way to integration*. Israel : Ariel, 2018. Issue № 9. P. 23-29.
11. Кравченко Г. Формування професійної компетентності викладачів. *Імідж сучасного педагога*. 2010. № 9. С. 12-17.
12. Борзенко О. П. Засоби навчання іноземної мови у системі дистанційної освіти. *Поєднання інноваційних і традиційних технологій навчання української та іноземних мов як чинник забезпечення дієвості знань* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 23 жовт. 2015 р. Харків : ПВВ ХТЕІ КНТЕУ, 2015. С. 15-18.
5. Kwasnica, R. (1995). Wprowadzenie do myślenia o wspomadaniu nauczycieli w rozwoju. [w:] *Studia Pedagogiczne*, LXI. «Z zagadnień pedagogiki i kształcenia nauczycieli» / pod. red. H. Kwiatkowskiej i T. Lewowickiego. Warszawa (in Pol.).
6. Sbrueiva, A. A. (2005). Trends in the reform of secondary education in developed English-speaking countries in the context of globalization (90s. XX – early XXI). *Candidate's thesis*. Kyiv (in Ukr.).
7. Radula, V. V. (2004). *Sociological and Pedagogical Dictionary*. Kyiv : Eks Ob. (in Ukr.).
8. Kalnytska, K. (1997). Motivation of the teacher's professional development. *Education and management*. Vol. 1, part 4, 130-140 (in Ukr.).
9. Maslou, A. (1997). *Toward a psychology of being*. Kyiv (in Russ.).
10. Borzenko, O. P. (2018). Features of professional development of foreign language teacher in the system of higher pedagogical education. *Modern Tendencies in the Pedagogical Science of Ukraine and Israel: the way to integration*. Israel : Ariel. Issue № 9. 23-29 (in En.).
11. Kravchenko, H. (2010). Development of the professional competence of teachers. *Image of the modern educator*. 9. 12-17 (in Ukr.).
12. Borzenko, O. P. (2015). Means of teaching a foreign language in the system of distance education. *A combination of innovative and traditional technologies of teaching Ukrainian and foreign languages as a factor in ensuring the effectiveness of knowledge* : proceedings of the II All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, Kharkiv, 23 October 2015. Kharkiv : RVV KhITE KNTUE. 15-18 (in Ukr.).

References

1. Suchodolski, B. (1976). Lifelong Education-Some Philosophical Aspects. *Foundations of Lifelong Education*. 60-62 (in En.).
2. Heckman, J. (2003). The supply side of the race between demand and supply: Policies to foster skill in the modern economic. *De Economist*. 151(1). 1-34 (in En.).
3. Borzenko, O. P. (2018). Professional development and creation of the personal image of the modern foreign language teacher. *Professional competency of modern specialist: means of formation, development and improvement*: monograph. Warsaw : BMT Eridia Sp. z. o. o. (in En.).
4. Dudzikova, M. (1993). Program kształcenia pedagogicznego studentów na UAM (przedmiot : Pedagogika). *Nowe koncepcje psychologiczno-pedagogicznego kształcenia nauczycieli w szkołach wyższych*. Lublin (in Pol.).

BORZENKO Oleksandra,

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Foreign Languages Department,
Kharkiv National Automobile and Highway University, Ukraine

IMPROVEMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF A FOREIGN LANGUAGE TEACHER IN PEDAGOGICAL ACTIVITY

Abstract. Introduction. The problem of professional competence of a foreign language teacher and its improvement is relevant in the modern world. The need for consideration of this problem is caused by the global trend of intensive development of globalization processes, rapid improvement of media education, information and communication, innovative pedagogical technologies and new modern technical teaching aids. Today's world requires changing the forms, techniques, methods, new approaches to optimize the process of teaching the foreign language, as well as the need to improve the teacher's own knowledge and practical skills.

In view of this, the purpose is to determine the features of the process of improving the professional competence of a foreign language teacher, as well as the properties of his/her personality that influence the further development of pedagogical activity.

The methods of the study. To address this purpose, the following methods applied in scientific-and-pedagogical studies are used: general scientific (analysis, systematization, comparison, synthesis of scientific and pedagogical sources, materials of periodicals), which made it possible to reveal some issues of the problem being investigated and to generalize, systematize the views of scientists on the problem of improving a foreign language teacher's professional competence; prognostic, which became the basis for determining the prospects for further improvement of a teacher's professional competence.

The main results of the study show that the improvement of a foreign language teacher's professional competence is a continuous process of development of his/her personal professional growth. A modern foreign language teacher should be able to organize the educational process on a scientific basis, as well as to be prepared and ready to apply the achievements of the newest modern technologies. A foreign language teacher should use both traditional and interactive methods, as well as have special technical knowledge for teaching foreign languages remotely, developing online courses. That is, a teacher should be competent both informatively and informatory.

Conclusions and specific suggestions. A foreign language teacher's professional competence is the highest level of development of his/her pedagogical activity, a component of his/her professional culture. Improving a foreign language teacher's professional competence requires the further development of the systems of means and techniques for achieving the pedagogical goal, rapid orientation in the modern information world, planning own innovative pedagogical activity and assessing its effectiveness.

Keywords: teacher; foreign language; improvement; pedagogical activity; professional competence.

Одержано редакцією 30.01.2019
Прийнято до публікації 03.02.2019